

въ Палатата на общинитѣ на 29 май 1863 година, въ която говори слѣдующето: „Славянитѣ приематъ, и азъ съмъ твърдо увѣренъ, че това нѣкога ще се случи, — че Цариградъ ще стане свободно пристанище, обезпечено и запазено отъ цѣла Европа и всичкия просвѣтенъ миръ. При това, Византия дѣйствително би се прѣвърнала въ источна царица, и вмѣсто да бжде, както сега, за Мала Азия причина за осиромашаване и разрушаване, би станала за нея источникъ за цивилизация; по тоя начинъ, тая великолѣпна областъ отново би се прѣвърнала, както прѣди въ врѣме на перситѣ, гърцитѣ и даже римлянитѣ, въ една отъ най прѣкраснитѣ и най богатитѣ области на вселенната“.

Но, ако въ сила на неизбѣжния исторически законъ оттоманската империя е прѣдначалена отъ съдбата да изчезне изъ Европа, — то кой ще ѝ завземе мѣстото? На тоя въпросъ се прѣдвиждатъ три отговора. Или, Балканския полуостровъ, съ изключение на Гърция, може да бжде раздѣленъ между Австрия и Россия; или, една отъ тѣзи империи може да си го присвои изцѣло; или, най сетнѣ, народитѣ, които го населяватъ, могатъ да се съединятъ единъ съ другий и да образуватъ съюзъ. Първото отъ тѣзи рѣшения, като напомня раздѣлянието на Полша, мжчно би било постигнато въ настояще врѣме, тѣй като то прѣдоставя Цариградъ на Россия, и рано или късно ще направи да се пожертвова Ромжния, която би се озовала като стисната между два камѣка, между двѣтъ части на Россійската империя. Вгорото рѣшение би било по възможно само въ такъвъ случай, ако би да го осъществи Австрия, защото, отъ една страна, тя вече завзема въ Нови-Пазаръ важенъ стратигически пунктъ, въ центра на Балканския полуостровъ; а, отъ друга страна, нейното присѣствие въ Цариградъ по лесно би могли да допуснатъ Англия и Германия, отколкото присѣствието на Россия. Но тѣй като подобно измѣнение на картата не може да се извърши безъ война на смъртъ между Австрия и Россия, и, въ сжщото врѣме, то би подхвърлило освободенитѣ вече балкански юго-славяни на подчинение,